

Marja Roelofs

Taalgebruik van kinderen

Marc van Oostendorp

H

et is makkelijk genoeg om de sfeer te verpesten: laat tijdens een gesprekje met een vreemde bij de bushalte telkens een stilte vallen als de ander iets vraagt. Anderhalve seconde is meer dan genoeg. De omgekeerde methode – de gesprekspartner voortdurend halverwege zijn zinnen interrumperen – werkt trouwens net zo goed. Een vriendelijke conversatie voeren is lastiger. In zo'n gesprek spreekt iedereen op zijn beurt en vloeien de spreekbeurten bijna in elkaar over. Om dat ideaal te bereiken moeten alle deelnemers aan het gesprek vrij nauwkeurig kunnen voorspellen wanneer de ander klaar zal zijn met zijn verhaal. Hoe leert een mens dat allemaal?

Marja Roelofs promoveerde in juni aan de Universiteit van Amsterdam op een proefschrift over de manier waarop kinderen tussen vier en acht jaar oud leren hun taal te gebruiken in min of meer alledaagse situaties: hoe ze een verhaaltje vertellen aan de hand van enkele plaatjes en hoe ze een gesprekje voeren met een volwassene. Ze ontdekte dat er heel wat dingen zijn die jonge kinderen nog moeten leren. "Jonge kinderen laten soms lange stiltes vallen, terwijl ze op andere momenten weer te vroeg zijn met hun interrupties. En hoewel het aantal stiltes en het aantal interrupties niet veel kleiner worden naarmate de kinderen opgroeien, worden die stiltes wel korter en komen hun interrupties minder snel. Gesprekjes met achtjarigen verlopen al redelijk vloeiend."

● **KIKKER**

Er zijn meer problemen. Kinderen vinden het vaak moeilijk een verzwegen bedoeling te destilleren uit de vraag van een volwassene. "Dus jij hebt weleens een kikker gezien?", vroeg Roelofs een keer aan de vierja-

rige Stefan. Ja, dat had hij. "En vertel eens, hoe ging dat?", vroeg ze verder. "Goed", zei het jongetje, en daar liet hij het bij. Dat een volwassene verwacht een verhaaltje te horen als antwoord op de vraag 'Hoe ging het?', had hij nog niet door. Was de vraag hem vier jaar later gesteld, dan was dit waarschijnlijk anders geweest.

Omgekeerd laten jonge kinderen zelf vaak weer allerlei dingen on gezegd omdat ze ervan uitgaan dat hun gesprekspartner die dingen ook wel weet. Ze beginnen een verhaaltje met de zin 'Hij zit op straat', zonder uit te leggen naar wie het woord *hij* verwijst. "Jonge kinderen begrijpen nog niet dat andere mensen sommige dingen niet weten die voor hen vanzelf spreken", zegt Roelofs. "Maar ook dat gaat stilaan beter als de kinderen ouder worden. Een kind van acht zal zeggen: 'Het jongetje Jan zit op straat'."

● **KLAAR!**

Een opmerkelijke uitkomst van Roelofs' onderzoek is dat kinderen van een jaar of zes, zeven de regels van het volwassen taalgebruik ook al wel beginnen te vatten, maar deze dan te ruimhartig toepassen. "Zij blijven dan de naam herhalen: 'Jan zit op straat. Jan kijkt naar de kikker. Jan vindt de kikker leuk.' Kinderen van acht begrijpen dat ze in de laatste twee zinnen beter *hij* kunnen zeggen."

Zo'n te ruime toepassing van regels viel Roelofs vaker op. "Als een volwassene een verhaaltje vertelt, probeert hij het op een aardige manier af te ronden. Een kind van vier kan dat nog niet, dat houdt gewoon na verloop van tijd op met praten. Kinderen die een jaar ouder zijn, kunnen hun verhaaltjes ook nog niet echt afronden, maar ze weten wél dat dit de bedoeling is. Zij roepen dan zoiets als 'Uit!' of 'Afgelopen!' of 'Nu kan het boek dicht!' Kinderen van zes of zeven jaar doen het allebei: ze maken een aardig einde aan het verhaal, maar ze zeggen ook nog 'Klaar!' Pas als de kinderen een jaar of acht worden, weten ze hun verhaaltjes echt tot een goed einde te brengen."

● **EIGEN SPREEKSTIJL**

Dus het inzicht in taalgebruik neemt toe naarmate de kinderen ouder worden? Roelofs aarzelt. "Er is in ieder geval één punt waarop ik de kinderen van vier eigenlijk beter vond dan de kinderen van acht. Hoe verbrokkeld en onsaamenhangend de verhaaltjes van de jongere kinderen ook waren, de kleuters hadden allemaal een eigen spreekstijl. Dat was anders bij de kinderen van acht. Die hadden veel beter door wat er van hen verlangd werd, en hun verhaaltjes waren veel minder gevarieerd. Kinderen van acht imiteren elkaar in hun kleding, in hun gedrag en kennelijk ook in hun taalgebruik. Als ze volwassen worden, verandert dat hopelijk weer. Dan hervindt ieder mens als het goed is een eigen manier van spreken." <

Marja Roelofs, "Hoe bedoel je?" *De verwerving van pragmatische vaardigheden.* Holland Academic Graphics, Den Haag. ISBN 90 5569 48 1. Het proefschrift kan worden besteld door veertig gulden over te maken op giro 4585671 t.n.v. Roelofs, Purmerend.